

Wymagania edukacyjne na oceny z przedmiotu Przyroda – wątek geograficzny

Podręcznik: Przyroda cz. 1, cz. 2 – wydawnictwo Nowa Era

Wątek tematyczny	L.p.	Tematyka lekcji	Poziom wymagań na oceny				
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Metoda naukowa i wyjaśnianie świata	1	Teoria powstania i ewolucji wszechświata	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różne teorie dotyczące rozwoju wszechświata, korzystając z różnych źródeł informacji – wyjaśnia budowę wszechświata, korzystając z modelu lub mapy nieba – rozróżnia ciała niebieskie – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje teorię geocentryczną Ptolemeusza – opisuje teorię heliocentryczną Kopernika – przedstawia teorię Wielkiego Wybuchu – przedstawia hipotezę Inflacji Kosmologicznej – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wszechświat, system geocentryczny, system heliocentryczny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje teorię geocentryczną Ptolemeusza z teorią heliocentryczną Kopernika – wymienia typy galaktyk – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielki Wybuch, Inflacja Kosmologiczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia wybrane teorie powstania i ewolucji wszechświata – wyjaśnia teorię Wielkiego Wybuchu i Inflacji Kosmologicznej – opisuje typy galaktyk 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje podobieństwa i różnice między wybranymi teoriami dotyczącymi rozwoju wszechświata
	2	Układ Słoneczny. Co czeka go w przyszłości?	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje budowę Układu Słonecznego – wymienia nazwy ciał niebieskich Układu Słonecznego – wymienia astronomiczne miary odległości 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje różnice między planetami a gwiazdami – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>planeta, gwiazda, planetoida, ciało niebieskie, Układ Słoneczny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia kosmiczne zagrożenia dla ludzkości – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jednostka astronomiczna AU, parsek, rok świetlny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy ciał niebieskich Układu Słonecznego – przedstawia cechy gwiazd na przykładzie Słońca 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje hipotezy dotyczące przyszłości wszechświata i weryfikuje je z teoriami naukowymi
Wynalazki, które zmieniły świat	3	Wynalazki, które zmieniły świat	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady siatek kartograficznych – wymienia nazwy przyrządów stosowanych w nawigacji i astronomii w dawnych czasach – opisuje zastosowanie dawnych przyrządów nawigacyjnych – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kompas, siatka geograficzna, siatka kartograficzna, współrzędne geograficzne</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje informacje na temat najważniejszych odkryć i wynalazków – wybiera najważniejsze odkrycia i wynalazki i uzasadnia swój wybór – przedstawia historię wybranych odkryć i wynalazków – opisuje siatkę kartograficzną i siatkę geograficzną – opisuje cechy południków i równoleżników – wskazuje południki i równoleżniki na globusie i mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje znaczenie naukowe, społeczne i gospodarcze najważniejszych odkryć i wynalazków – określa współrzędne geograficzne punktów na mapie świata – lokalizuje na mapie świata obiekty geograficzne za pomocą współrzędnych geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje proces dokonywania wybranego odkrycia lub stworzenia wynalazku – wyjaśnia różnice między siatką kartograficzną a siatką geograficzną – omawia zastosowanie siatki kartograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie poszczególnych odkryć i wynalazków

	4	GPS – rewolucja w nawigacji	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zastosowanie GPS – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia genezę systemu GPS – wykorzystuje Google Maps do lokalizacji wybranych obiektów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje GPS w praktyce – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>nawigacja satelitarna, GPS, geotagowanie (Geotagging)</i> 	– opisuje działanie systemu GPS	– ocenia znaczenie systemu GPS
Energia – od Słońca do żarówki	5	Odnawialne i nieodnawialne źródła energii	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia odnawialne i nieodnawialne źródła energii – wymienia nazwy powszechnie stosowanych surowców energetycznych – wymienia uwarunkowania wykorzystania energii słonecznej – wymienia nazwy obszarów mocno nasłonecznionych oraz wskazuje te obszary na mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia bilans energetyczny świata na podstawie wykresów i danych statystycznych – omawia strukturę produkcji energii elektrycznej na świecie na podstawie wykresów i danych statystycznych – przedstawia czynniki wpływające na strukturę produkcji energii w poszczególnych krajach – omawia wady i zalety wybranych typów elektrowni 	– wyjaśnia udział głównych źródeł energii elektrycznej w bilansie energetycznym świata	– formułuje wnioski na podstawie danych statystycznych dotyczących produkcji energii elektrycznej oraz struktury jej produkcji na świecie	– formułuje problemy związane z produkcją energii elektrycznej
	6	Czy energia słoneczna stanie się rozwiązaniem problemów energetycznych na Ziemi?	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia informacje na temat produkcji energii elektrycznej i energii cieplnej z wykorzystaniem energii słonecznej – wymienia przykłady wykorzystania energii słonecznej w przemyśle i gospodarstwie domowym – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ogniwa fotowoltaiczne, kolektor słoneczny</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	– przedstawia wady i zalety wykorzystania energii słonecznej	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia metody produkcji energii elektrycznej i cieplnej z wykorzystaniem energii słonecznej – omawia współczesne wykorzystanie energetyki słonecznej dla potrzeb gospodarki oraz perspektywy rozwoju energetyki słonecznej na podstawie informacji z różnych źródeł 	– opisuje uwarunkowania wpływające na wykorzystanie energii słonecznej	– prognozuje przyszłość energii słonecznej

Technologie współczesne i przyszłości	7	Przemysł zaawansowanej technologii (high-tech)	<ul style="list-style-type: none"> - wyróżnia działy przemysłu zaawansowanej technologii - wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanej technologii - wymienia nazwy państw, w których rozwija się przemysł high-tech - opisuje formy organizacji przemysłu high-tech - wymienia nazwy wybranych ośrodków high-tech i opisuje położenie tych ośrodków na podstawie mapy - charakteryzuje Dolinę Krzemową - ocenia zastosowanie produktów high-tech obecnie i w przyszłości - wymienia przykłady produktów high-tech - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kraje high-tech, park naukowy, park technologiczny, technopolia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - wyszukuje i analizuje informacje dotyczące osiągnięć technicznych wspomagających rozwój gospodarczy w świecie - analizuje diagram przedstawiający nakłady na działalność badawczą i rozwojową w wybranych państwach - omawia dane przedstawione na wykresie dotyczącym wynalazków zgłoszonych w Europejskim Urzędzie Patentowym wg wybranych krajów 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanej technologii w wybranych krajach - charakteryzuje główne czynniki lokalizacji ośrodków high-tech - formułuje wnioski na podstawie diagramu przedstawiającego liczbę zatrudnionych w działalności badawczej i rozwojowej w wybranych państwach - uzasadnia lokalizację wybranych ośrodków high-tech - wyjaśnia zależności między lokalizacją ośrodków badawczych a masową produkcją - wskazuje na mapie świata technopolie i opisuje ich cechy 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje treść mapy dotyczącej przemysłu zaawansowanej technologii na świecie i formułuje wnioski - analizuje wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanej technologii na proces globalizacji - analizuje przyczyny i skutki różnicowania nakładów na działalność badawczą i rozwojową w wybranych państwach 	- prognozuje przyszłość high-tech w Polsce
Cykle, rytmy i czas	8	Pory roku a krajobrazy	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia konsekwencje ruchów Ziemi - rozróżnia pory roku – kalendarzowe, astronomiczne i klimatyczne - korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje pory roku w poszczególnych strefach klimatycznych - przedstawia cykliczność pór roku w regionach Ziemi o odmiennych warunkach klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zależność między porami roku a zmianami w przyrodzie w ciągu roku - wyjaśnia różnice i podobieństwa między porami roku – kalendarzowymi, astronomicznymi i klimatycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, że występowanie pór roku i ich cykliczność to konsekwencje ruchu obiegowego Ziemi 	- wykazuje zależności między ruchami Ziemi a zmianą czasu i porami roku na Ziemi
	9	Cykle przyrodnicze i geologiczne	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia główne rodzaje skał - wyjaśnia znaczenie 	- przedstawia cykl hydrologiczny na podstawie schematu	- charakteryzuje uwarunkowania małego i dużego obiegu wody	- charakteryzuje cykl geologiczny jako następstwo procesów	- wykazuje na przykładach, że skały powstają w następstwie

			<p>terminów: <i>cykl klimatyczny, cykl hydrologiczny, cykl geologiczny</i></p> <p>– korzysta z różnorodnych źródeł informacji</p>	– opisuje cykl geologiczny na podstawie prostego schematu	w przyrodzie na podstawie schematu	geologicznych kształtujących powierzchnię Ziemi	cyklu geologicznego
Zdrowie	10	Zagrożenia cywilizacyjne	<p>– wyjaśnia znaczenie terminu <i>zagrożenia cywilizacyjne</i></p> <p>– korzysta z różnorodnych źródeł informacji</p>	– wyszukuje informacje o zagrożeniach wynikających z pobytu w odmiennych warunkach środowiskowych i kulturowych	<p>– charakteryzuje czynniki stanowiące naturalne zagrożenia życia i zdrowia w trakcie wyjazdów turystycznych</p> <p>– wskazuje sposoby zabezpieczenia się przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi</p>	– formułuje wnioski na podstawie map tematycznych (konflikty zbrojne, kręgi kulturowe)	– analizuje przyczyny i skutki zagrożeń cywilizacyjnych, z którymi może spotkać się turysta
	11	Co każdy turysta wiedzieć powinien, wyjeżdżając do odległych państw	<p>– wydziela rodzaje turystyki</p> <p>– wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną poszczególnych regionów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne</i></p> <p>– korzysta z różnorodnych źródeł informacji</p>	<p>– wyróżnia czynniki sprzyjające turystyce w kontekście walorów zdrowotnych i poznawczych</p> <p>– wskazuje na mapie świata regiony najbardziej atrakcyjne pod względem turystycznym i uzasadnia swój wybór</p> <p>– opisuje warunki klimatyczne w wybranych regionach turystycznych na podstawie map tematycznych</p> <p>– analizuje wykresy i dane statystyczne dotyczące m.in. ruchu turystycznego</p>	– opisuje atrakcyjność turystyczną wybranych regionów świata na podstawie dostępnych źródeł informacji	– charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność turystyczną poszczególnych regionów Ziemi	– analizuje przyczyny i skutki zagrożeń cywilizacyjnych, z którymi może spotkać się turysta
Woda – cud natury	12	Zasoby wody na Ziemi a potrzeby człowieka. Racjonalne gospodarowanie wodą wyzwaniem dla	<p>– wymienia zasoby wodne Ziemi</p> <p>– wymienia nazwy największych zbiorników wody słodkiej na Ziemi i wskazuje wymienione zbiorniki na mapie świata</p>	<p>– opisuje zasoby wodne Ziemi na podstawie schematu i diagramu</p> <p>– przedstawia obieg wody w przyrodzie</p> <p>– analizuje strukturę użytkowania wody na</p>	<p>– omawia problem nierównomiernego dostępu do wody pitnej</p> <p>– wykazuje konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi</p>	<p>– formułuje wnioski na podstawie mapy rozmieszczenia zasobów wody na świecie</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki braku dostępu do wody pitnej na</p>	– formułuje problem dostępu ludzi do wody pitnej i proponuje sposoby rozwiązania tego problemu

		każdego	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady wykorzystania wody w przemyśle, rolnictwie oraz gospodarstwach domowych – wymienia źródła zanieczyszczenia wód powierzchniowych – przedstawia formy ochrony wody – wyjaśnia znaczenie terminu <i>lej depresyjny</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> świecie na podstawie diagramu – wykazuje skutki nieracjonalnego gospodarowania wodą – przedstawia przykłady racjonalnego gospodarowania wodą w przemyśle, rolnictwie oraz gospodarstwach domowych 	<ul style="list-style-type: none"> wody – przedstawia własne działania, jakie może podjąć w celu racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi wody 	<ul style="list-style-type: none"> przykładzie wybranego regionu świata – analizuje wykorzystanie wody w gospodarce oraz życiu codziennym – opisuje mechanizm powstawania lejów depresyjnych – wyjaśnia zjawisko pustynnienia na wybranym przykładzie – analizuje przyczyny i skutki zanikania Jeziora Aralskiego 	
Wielcy rewolucjoniści nauki	13	Odkrywanie i poznawanie kuli ziemskiej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze wyprawy geograficzne w starożytności i średniowieczu – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jedwabny szlak</i>, <i>konkwistador</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia uwarunkowania wypraw geograficznych – wymienia kluczowe wydarzenia związane z eksploracją regionów świata – opisuje najważniejsze wyprawy geograficzne w starożytności i średniowieczu na podstawie mapy oraz dostępnych źródeł informacji – wymienia przyczyny i skutki wypraw geograficznych w starożytności i średniowieczu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje szlaki najważniejszych odkryć geograficznych starożytności i średniowiecza na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje przyczyny i skutki wypraw geograficznych w starożytności i średniowieczu – opisuje korzyści wynikające z podróży Marco Polo 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje uwarunkowania wielkich odkryć geograficznych
	14	Świat – przed Kolumbem i po Kolumbie	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki wielkich odkryć geograficznych – wymienia nazwiska Polaków, którzy odegrali znaczącą rolę w historii odkryć geograficznych i badań naukowych – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wyprawy wielkich odkrywców i badaczy od XV wieku po czasy współczesne – omawia historię odkrywania i badania obszarów okołobiegunowych – przedstawia historię zdobycia Mount Everestu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny późnych odkryć i badań obszarów okołobiegunowych – wskazuje zmiany społeczne i gospodarcze, jakie zaszły po kolejnych odkryciach geograficznych – charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki odkryć geograficznych w okresie wielkich odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje wnioski dotyczące zmian na świecie przed Kolumbem i po Kolumbie

				i zejścia na dno Rowu Mariańskiego	uwarunkowania zdobycia Mont Everestu i zejścia na dno Rowu Mariańskiego		
Dylematy moralne w nauce	15	Zasoby naturalne Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy zasobów naturalnych – wymienia przyczyny integracji człowieka w środowisko przyrodnicze – wskazuje przykłady niszczącej działalności człowieka – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rozmieszczenie obszarów leśnych na Ziemi przed 10 000 lat i obecnie na podstawie wybranych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje warunki przyrodnicze na Ziemi przed wiekami i współcześnie na podstawie dostępnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny i skutki ingerencji człowieka w środowisko przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia problemy związane z eksploatacją zasobów naturalnych
	16	Czy rosnące potrzeby człowieka uzasadniają każdą ingerencję człowieka w środowisko przyrodniczym?	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki zanieczyszczenia sfer Ziemi – omawia przykłady katastrof ekologicznych – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>efekt cieplarniany, katastrofa ekologiczna, dziura ozonowa, eutrofizacja wód</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wpływ działalności człowieka na sferę Ziemi – opisuje zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego na podstawie map tematycznych (zanieczyszczenia wód, erozja i degradacja gleb) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki integracji człowieka w środowisko przyrodnicze – ocenia wpływ działalności człowieka na stan środowiska na podstawie dostępnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny i skutki ingerencji człowieka w środowisko przyrodnicze – wyjaśnia przyczyny i skutki powstania dziury ozonowej – omawia przyczyny skutki eutrofizacji wód 	<ul style="list-style-type: none"> – prognozuje przyszłość Ziemi przy dalszym postępie antropopresji
Nauka w mediach	17	Kontrowersyjne problemy w mediach: wyczerpywanie się źródeł energii, niebezpieczeństwa energetyki jądrowej, wpływ działalności ludzkiej na klimat	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady globalnych problemów – wymienia wady i zalety energetyki jądrowej – wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalne problemy</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia globalne problemy na środowiskowe, gospodarcze i społeczne – analizuje materiały prasowe oraz pochodzące z innych środków przekazu, wskazując różne aspekty wybranych problemów globalnych (energetyka, ocieplenie się klimatu itp.) – omawia wielkość emisji gazów cieplarnianych w wybranych krajach na podstawie diagramu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia kryteria podziału globalnych problemów – omawia przyczyny i skutki globalnego ocieplenia klimatu – przedstawia argumenty i kontrargumenty na temat globalnego ocieplenia 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia poglądy na temat globalnego ocieplenia – analizuje kontrowersje wokół energetyki jądrowej – wyjaśnia cel i znaczenie testów nuklearnych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia problemy związane z wyczerpywaniem się złóż bogactw naturalnych

	18	Kontrowersyjne problemy w mediach: kraje biedne i bogate, nierównomierny dostęp do wody i żywności ludności na świecie	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje poziom ubóstwa w wybranych krajach Ameryki i Afryki – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>głód</i>, <i>niedożywienie</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje strukturę przestrzenną głodu na świecie na podstawie mapy tematycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kryteria podziału na kraje biedne i bogate 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje wnioski na podstawie analizy PKB na świecie – analizuje przyczyny i skutki nierównomiernego dostępu do żywności ludności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje problem dotyczący eksplozji demograficznej
Współczesna diagnostyka i medycyna	19	Czy choroby cywilizacyjne mogą zagrozić światu? Jak się przed nimi ustrzec?	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy współczesnych chorób cywilizacyjnych – wymienia nazwy chorób cywilizacyjnych, które występowały dawniej, i określa przyczyny zmniejszenia groźby ich występowania – odczytuje informacje dotyczące otyłości, chorób nowotworowych oraz wskaźnika cholesterolu z wykresów, danych statystycznych i map tematycznych – wyjaśnia znaczenie terminu <i>choroby cywilizacyjne</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje informacje oraz dane statystyczne dotyczące przyczyn i występowania chorób cywilizacyjnych w świecie – określa przyczyny występowania chorób cywilizacyjnych w krajach wysoko rozwiniętych i rozwijających się – określa przyczyny otyłości u dzieci i dorosłych na podstawie danych statystycznych – opisuje dostęp do usług medycznych na świecie na podstawie kartogramu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje informacje oraz dane statystyczne dotyczące przyczyn i występowania chorób cywilizacyjnych w świecie – wyjaśnia przyczyny występowania chorób cywilizacyjnych i ich skutki społeczne oraz gospodarcze – proponuje sposoby unikania chorób cywilizacyjnych – wyjaśnia znaczenie terminu <i>wskaźnik BMI</i> – wyznacza wskaźnik BMI dla siebie 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje skuteczność leków nowej generacji oraz szczepionek w zwalczaniu niektórych chorób cywilizacyjnych – analizuje ryzyko zachorowań na podstawie wskaźnika BMI – ocenia skuteczność profilaktyki zapobiegania chorobom cywilizacyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje wnioski na temat występowania i rozprzestrzeniania się chorób cywilizacyjnych w krajach wysoko rozwiniętych i rozwijających się – formułuje wnioski na temat rocznych wydatków na zdrowie i opiekę zdrowotną w wybranych krajach na podstawie wykresów i danych statystycznych
Ochrona przyrody i środowiska	20	Zrównoważony rozwój jedyną alternatywą dla przyszłości świata	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym zajmują się ochrona przyrody i ochrona środowiska – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój</i>, <i>recykling</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje zmiany relacji człowiek – środowisko na przestrzeni dziejów – wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój – prezentuje podstawowe zasady koncepcji zrównoważonego rozwoju – proponuje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju w skali globalnej, regionalnej i lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, jaki jest wpływ ekorozwoju na gospodarkę słabo i wysoko rozwiniętych państw – określa cele zrównoważonego rozwoju i przedstawia zasady, którymi powinna kierować się gospodarka świata – omawia stopień 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia mechanizm efektu cieplarnianego i omawia kontrowersje dotyczące wpływu człowieka na zmiany klimatyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność człowieka w środowisku przyrodniczym na przestrzeni dziejów

				– wyjaśnia, na czym polega recykling	degradacji środowiska na świecie i w Polsce na podstawie map tematycznych – wyjaśnia zasadę 3 x U		
	21	Ochrona przyrody – zadanie na przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym zajmują się ochrona przyrody i ochrona środowiska – wymienia nazwy form ochrony przyrody – wymienia przykłady form ochrony przyrody występujących w Polsce – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ochrona przyrody, ochrona środowiska przyrodniczego</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady działań na rzecz ochrony środowiska, które można podejmować, gospodarując zasobami Ziemi – przedstawia inicjatywy mające na celu łagodzenie skutków antropopresji 	– omawia wielkość nakładów finansowych przeznaczanych na ochronę środowiska przyrodniczego w Polsce na podstawie danych statystycznych i formułuje wnioski	– formułuje wnioski na podstawie analizy map tematycznych świata dotyczących udziału obszarów chronionych w powierzchni państw	– organizuje debatę pt. „Lokalne działania na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego”
Nauka i sztuka	22	Kataklizmy w dziejach ludzkości przedstawiane w dziełach sztuki. Czy Atlantyda istniała naprawdę?	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady dokumentowania przez ludzi krajobrazów i obiektów geograficznych – wymienia skutki trzęsień ziemi i wybuchów wulkanów – przedstawia zmiany klimatyczne na wybranych przykładach – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest Ognisty Pierścień Pacyfiku na podstawie mapy świata – wskazuje zmiany środowiska, np. krajobrazu, zachodzące pod wpływem działalności człowieka albo zmiany klimatyczne, jakie można zauważyć w dziełach sztuki np.: malarstwie niderlandzkim – wskazuje obiekty i zjawiska geograficzne, które pojawiają się w dziełach sztuki, np.: pory roku, obszary miejskie i wiejskie, góry, wulkany 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki trzęsień ziemi oraz wybuchów wulkanów – przedstawia hipotezy dotyczące istnienia Atlantydy – opisuje wpływ mitu o Atlantydzie na literaturę i kinematografię – porównuje krajobrazy przedstawione w dawnym malarstwie z ich stanem współczesnym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki zmian w krajobrazie naturalnym – przedstawia teorię ruchu płyt litosfery 	– uzasadnia rozmieszczenie stref sejsmicznych i wulkanicznych na podstawie mapy świata
Barwy i zapachy świata	23	Barwne i jednolite krajobrazy	– rozróżnia krajobraz naturalny i krajobraz kulturowy	– wymienia nazwy i wskazuje na mapie strefy krajobrazowe	– opisuje różnorodność krajobrazową regionów świata, analizując ich	– przedstawia czynniki warunkujące cechy krajobrazów	– wyjaśnia przyczyny strefowości krajobrazowej na Ziemi

			<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>krajobraz naturalny, krajobraz kulturowy</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne krajobrazy na Ziemi i ich dominanty ze szczególnych uwzględnieniem klimatu – opisuje krajobraz górski 	<ul style="list-style-type: none"> cechy charakterystyczne, w tym dominujące barwy 		
	24	Dni i noce w różnych częściach Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje ruch obrotowy Ziemi na schemacie lub modelu – wymienia następstwa ruchu obrotowego Ziemi – rozróżnia czas słoneczny i czas strefowy – wymienia nazwy rejonów występowania nocy polarnej – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>czas słoneczny, czas strefowy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zmiany długości dnia i nocy w różnych porach roku – odczytuje różnice czasu strefowego na mapie stref czasowych – oblicza różnice czasu strefowego pomiędzy punktami na Ziemi na podstawie mapy stref czasowych 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia mechanizm ruchu obrotowego i jego następstwa ze szczególnym uwzględnieniem rytmu dobowego – wyznacza czas słoneczny i czas strefowy wybranych miejsc na Ziemi 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zjawisko następowania dnia i nocy w różnych częściach świata 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega zjawisko nocy polarnej
Największe i najmniejsze	25	Rekordy Ziemi	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady zróżnicowania środowiska geograficznego – wymienia nazwy typów genetycznych jezior – porównuje linie brzegowe wybranych kontynentów na podstawie mapy świata – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kryptodepresja, dorzecze, przepływ, pływy</i> – korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są rekordy geograficzne – wyszukuje i przedstawia przykłady ekstremalnych cech środowiska, rekordowych wielkości, czyli ziemskie „naj...” w skali lokalnej, regionalnej i globalnej – lokalizuje na mapie świata przykłady rekordów geograficznych – wymienia nazwy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi i wskazuje te formy na mapie – wymienia nazwy rekordów hydrologicznych i wskazuje rekordy na mapie świata – odczytuje rekordy klimatyczne na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przykłady zróżnicowania środowiska przyrodniczego Ziemi, wskazując je na mapie świata – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Korona Ziemi</i> – rozpoznaje wybrane typy wybrzeży na podstawie ilustracji – omawia typy genetyczne jezior i wskazuje ich przykłady na mapie świata 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ukształtowanie pionowe i poziome powierzchni Ziemi – omawia genezę wybranych typów wybrzeży 	<ul style="list-style-type: none"> – wykazuje przyczyny występowania rekordów klimatycznych na świecie

				klimatycznej świata			
26	Rekordy europejskie i polskie	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy rekordów Europy oraz Polski - korzysta z różnorodnych źródeł informacji 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przykłady rekordów Europy oraz Polski i wskazuje je na mapie Europy i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady ekstremalnych cech środowiska Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przykłady ekstremalnych cech środowiska, rekordowych wielkości geograficznych w Europie i Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazuje przyczyny występowania rekordów klimatycznych w Europie i w Polsce 	